

Vesiensuojeluyhdistys viestinviejänä 60 vuotta

Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen perustamisesta tulee tänä vuonna kuluneeksi 60 vuotta. Tämän vuoden blogeissa käydään läpi joen tarinaa ja yhdistyksen toimintaa varhaisista vuosista tähän päivään.

1960-luvun alussa Vantaanjoen laadusta todettiin: "Jätevesien aiheuttama likaantuminen on huonontanut veden laatua tuntuvasti miltei koko vesistön alueella. Eräitten sivujokien vedenlaatu on vähävetisenä aikana pitkiltä matkoilta huonontunut lähes viemärivereden tasolle. Likaantuminen on kahden viimeisen vuosikymmenen aikana kiihtynyt huomattavasti, eikä merkkejä likaantumisen pysähtymisestä ole havaittavissa. Veden likaantumisesta aiheutuneet biologisen elämän häiriötilat vesistössä ovat tuntuvasti lisääntyneet. Ajankohdan tulosten perusteella etenkin hitaasti virtaavissa uoman osissa veden happivajaus oli talviaikaan suuri ja kesäaikaan leväkukinnat merkittäviä."

Vantaanjoen veden laadun parantamiseksi alueen kunnat, tietyt teollisuuslaitokset sekä yhteisöt ja järjestöt perustivat Vantaanjoen ja Helsingin seudun vesiensuojeluyhdistyksen vuonna 1963. Ensimmäisen vuosikymmenen aikana yhdistyksessä työskenteli sivutoimisena vain kolme henkilöä, joten toiminnassa korostui tehtävien koordinointi ja valistustyö. Suomen väkirikkaimmalla alueella toimivan yhdistyksen tärkeimpänä tavoitteena oli aluksi pistekuormituksen vähentäminen. Noin puolet asuma- ja teollisuusjätevesistä johdettiin vesistöön käsittelemättä ja loput mekaanisen tai biologisen käsittelyn kautta. Yhdistys järjesti ensimmäiset puhdistamonhoitajien koulutuspäivät vuonna 1965 tuodakseen lisätietoa vedenpuhdistusprosessien kehityksestä. Vähitellen jätevedenpuhdistamoiden toiminta kehittyi ja asuinalueita liitettiin viemäroinnin piiriin. Jätevedenpuhdistamoiden yhteistarkkailu aloitettiin vuonna 1969 yhdessä Helsingin vesilaitoksen kanssa. Vesiinäytteenotto muuttui aiempaa säännöllisemmäksi ja veden laadun kehitystä pystyttiin seuraamaan ja raportoimaan entistä tarkemmin.

Kuva 1. Jätteitä joenpenkalla.

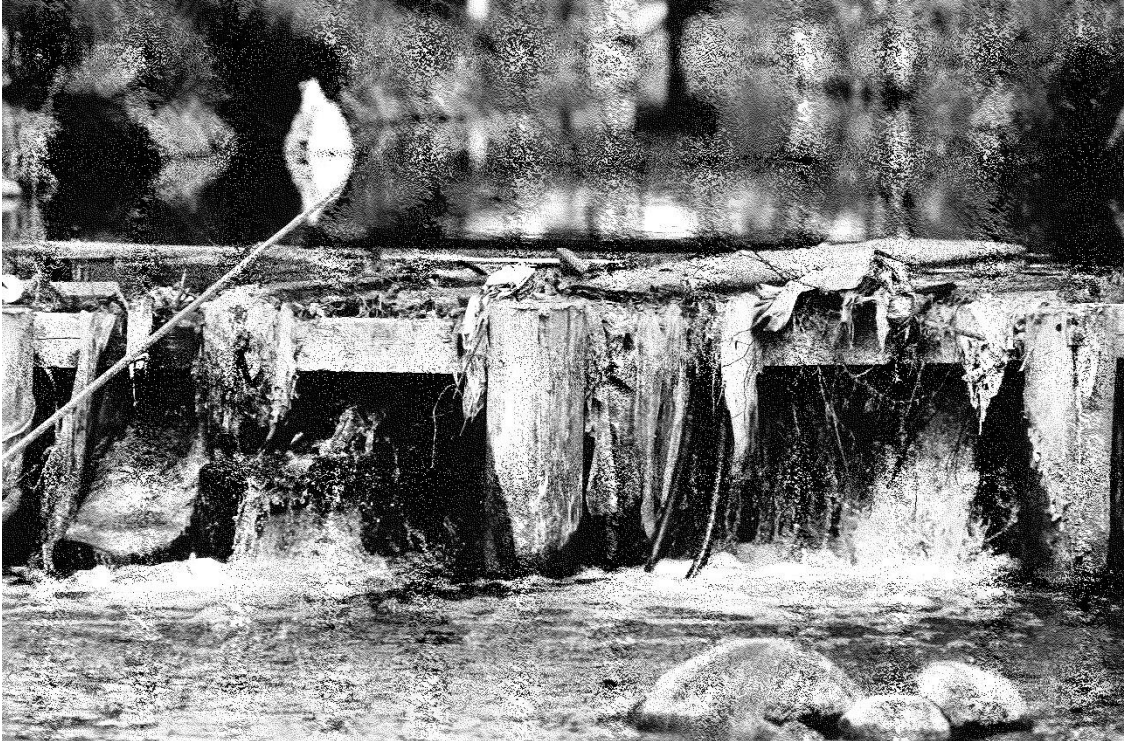
Kuva 2. Riihimäen puhdistamon jätevesien purkupaikka vuonna 1977.

Yhdistyksen työntekijät antoivat neuvontaa ja olivat mukana vesiensuojelun kehittämisessä alueen muiden toimijoiden kanssa. 1960-luvulla suurin osa alueen asukkaista sai vetensä omista kaivoista. Viemäriverkoston ulkopuolella jätevedet käsiteltiin lähinnä saostuskaivoissa, jotka eivät juurikaan poistaneet ravinteita ja bakteereita. Asutuksen tihentyessä ja jätevesien määrän kasvaessa kaivovedet pilaantuivat entistä herkemmin. Tulvien aikana likavesiä myös tulvi kaivoihin ja yhdistyksen työntekijät antoivat opastusta muun muassa kaivojen rakentamisesta ja paikan valinnasta. Myös öljyvahinkojen torjuntaan annettiin ohjeistusta.

1960- ja 1970-luvuilla suo-, metsä- ja peltoalueiden ojitus oli kuumimmillaan. Maa piti saada tuottavaksi ja vedet johdettua mahdollisimman nopeasti pois omalta kiinteistöltä. Vantaanjoen valuma-alueen savisilla pelloilla syyskynä oli yleisin pellon käsittelytapa. Kynnön avulla saatiin pidettyä rikkakasvit kurissa, muokattiin ravinnerikas lanta pelloja ravitsemaan ja hyödynnettiin roudan maata murustava vaikutus. Haittapuolena pelloilta huuhtoutui paljon maa-ainesta ja ravinteita ojiin ja jokiin. 1950-luvulla alkanut, valtiovallan ohjeistama keinolannoitteiden voimakas käyttö jatkui pitkälle 1970-luvulle ja kasvatti osaltaan vesistöihin päätyvää ravinnekuormaa. Vesiensuojeluneuvonnassa ohjeistettiin luopumaan lannoituksesta ainakin pahimmilla tulvapelloilla joen varressa. Vesistöjen ongelmana oli myös rikkilaskeumasta aiheutuva happamoituminen. Etenkin latvaosien pienet humusjärvet kärsivät happamoitumisesta.

Jätteiden käsittely oli 1960- ja 1970-luvuilla vielä alkeellista. Roskia poltettiin pihalla tynnyreissä ja kaatopaikkoja syntyi lähelle asutusta. Jätteitä, öljyä ja maalipurkkeja dumpattiin metsiin, sillä kierrätystä ei ollut juurikaan järjestetty. Kasoista ja kaatopaikoilta valuvat jätteet päätyivät monesti vesistöihin, joten vesiensuojelutyössä oli paljon tehtävää. Valistustyö oli alusta saakka yhdistyksen toiminnan keskiössä. Yhdistyksen työntekijät antoivat useita lausuntoja vesiensuojelullisiin kysymyksiin ja erityisesti jätevesien

johtamiseen liittyen. Yhdistys laati myös oppaita, mm. Suojele pohjavesiä terveydeksesi-esitteen kuntien viranomaisille ja kotitalouksille (1970), Haja-asutusalueen vesiensuojeluoppaan (1975) ja yhdessä Suomen Vesiensuojeluyhdistysten Liiton kanssa Maatalouden vesiensuojeluoppaan (1978). Oppaissa annettiin selkeitä ja käytännönläheisiä neuvoja vesiensuojeluun.

Kuva 3. Jokeen päätyneitä jätteitä.

Vähitellen vesiensuojeluyhdistyksen, kuntien, viranomaisten ja teollisuuslaitosten yhteistyö alkoi tuottaa tulosta. Sinileväesiintymät joessa vähentyivät olennaisesti 1970-luvun lopussa ja jätevesikuormituksesta kertovien ammoniumtypen ja kokonaisfosforin pitoisuudet laskivat. Tuusulan ja Järvenpään jätevedet johdettiin siirtoviemäriin Helsinkiin puhdistettaviksi vuonna 1979 ja olemassa olevien jätevedenpuhdistamoiden toimintaa tehostettiin fosforin saostuksella. Vaikka jokeen johdetut jätevesimäärät kasvoivatkin väestömäärän kasvaessa, fosforikuormitus jokeen vähentyi olennaisesti puhdistuksen tehostuessa. Typpikuormitusta sen sijaan ei pystytty vähentämään yhtä paljon, sillä käytössä olleita puhdistamoita ei oltu suunniteltu typen poistamista silmällä pitäen. Tyyppistä noin 90 % oli ammoniumtyyppiä ja korkea ammoniumtypen pitoisuus joen alajuoksulla haittasi juomaveden valmistusta. Yhdistys aloittikin tutkimukset ammoniumtypen poistamiseksi jätevedenpuhdistamoilla. 1970-luvun lopulla puhdistamoita oli Vantaanjoen valuma-alueella vielä parikymmentä, mutta suuntaus oli kohti keskitetympää ja tehokkaampaa puhdistusta. Yhdistyksen tavoite pistekuormituksen vähentämiseksi eteni vähitellen ja huomiota alettiin kiinnittämään myös hajakuormituksen vähentämiseen. Paljon tehtävää jäi vielä seuraaville vuosille.

Pysy kuulolla ja lue seuraavasta blogistamme, miten vesiensuojelutyö edistyi Vantaanjoen vesistöalueella seuraavina vuosikymmeninä!

Paula Luodeslampi, vesistöasiantuntija